

Michał Piekarski

ODPOWIADAJĄC SIŁĄ NA SIŁĘ – WOJSKOWE I POLICYJNE DZIAŁANIA PRZECIWTERRORYSTYCZNE

Terroryzm jest jednym z najpoważniejszych problemów współczesnego świata. Dlatego też, niezbędne stało się wypracowanie skutecznych metod jego zwalczania. Oprócz całej gamy środków prawnych i politycznych, jednymi z najważniejszych pozostają działania przeciwterrorystyczne sił wojskowych i policyjnych. Są one stosowane zarówno w celu zapobiegania zamachom, jak również w reakcji na same zamachy, w celu odbicia zakładników, lub ukarania sprawców tych zamachów. Celem niniejszej pracy jest wskazanie pewnych cech wspólnych dla całości tych działań, natomiast szczegółowe omówienie zagadnienia – z powodu jego różnorodności – wykracza poza ramy niniejszej pracy. Należy także zauważyć, że działania przeciwterrorystyczne są podobne do działań przeciwpartyzanckich i przeciwdywersyjnych.

Termin „działania przeciwterrorystyczne” jest pojęciem dość szerokim, w którym zawierają się dwa inne pojęcia : „antyterroryzm” („antiterrorism”) oraz „kontrterroryzm” „counterterrorism”. Pochodzą one z terminologii anglojęzycznej, gdzie termin „antiterrorism” oznacza działania o charakterze defensywnym, podejmowane w celu zapobieżenia atakowi terrorystycznemu, a termin „counterterrorism” oznacza działania ofensywne przeciwko terrorystom. Należy brać pod uwagę, że obydwa rodzaje działań mogą się nakładać w czasie i przestrzeni, jednak cały czas aktualne pozostaje rozróżnienie : działania defensywne – antyterroryzm, działania ofensywne – kontrterroryzm. Obecnie w Polsce używa się terminu „antyterroryzm” na określenie całości działań przeciwterrorystycznych co może prowadzić do nieporozumień, dlatego, zdaniem autora niniejszej pracy, celowe jest wprowadzenie terminu „działania przeciwterrorystyczne” jako określenia całości działań przeciw terrorystom, i zawężenie terminu „antyterroryzm” do działań defensywnych.

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

Podstawą wszelkich skutecznych działań przeciwterrorystycznych jest dobry wywiad, dlatego też zagadnienia te zostaną omówione na początku. Informacje dostarczane przez organa zajmujące się ich gromadzeniem i analizowaniem pozwalają na uzyskanie obrazu sytuacji, ocenę poziomu zagrożenia, wytypowanie potencjalnych celów terrorystów, a także na rozpracowanie ich struktur – a co za tym idzie, umożliwiają zadawanie terrorystom bolesnych ciosów. Informacje te mogą, pod względem swojego znaczenia, sytuować się na dwóch poziomach :

- Strategicznym – dotyczącym ogólnej sytuacji danej grupy terrorystycznej, jej długofalowych celów i zamierzeń, także współpracy z innymi grupami lub państwami. Informacje te pozwalają na przewidywanie działań terrorystów w długofalowej perspektywie, oraz na kształtowanie podstaw polityki antyterrorystycznej. Odbiorcami tego typu informacji są przede wszystkim najwyższe ośrodki decyzyjne.
- Taktycznym – dotyczącym krótkoterminowych zamiarów terrorystów, miejsc pobytu poszczególnych członków, aktualnie przygotowywanych zamachów. Te informacje pozwalają na ustalenie miejsc pobytu poszukiwanych terrorystów, ustalenie zamiarów działania poszczególnych „komórek” danej grupy, a także na tworzenie krótkoterminowych prognoz. Odbiorcami tych informacji są służby bezpośrednio zaangażowane w działania przeciwterrorystyczne.

Informacje wywiadowcze mogą być pozyskiwane z wielu źródeł. Możliwe jest tu stosowanie narzędzi wywiadu agenturalnego, jak i technicznego, a także opartego na źródłach jawnych (tzw. „biały wywiad”). Informacje pochodzące ze źródeł jawnych mają jednak ograniczone znaczenie. Na ich podstawie możliwe jest określenie orientacji ideologicznej grupy terrorystycznej, jak również jej celów długofalowych. Na podstawie orientacji ideologicznej danej grupy, jej celów politycznych, przeciwników a także analiz ogólnej sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej możliwe jest także przybliżone prognozowanie jej „modus operandi”, potencjalnych celów, częściowo także sposobu działania. Są to więc, zgodnie z przyjętym podziałem, dane wywiadu strategicznego. „Biały wywiad” umożliwia także wykrywanie dopiero powstających grup terrorystycznych, poprzez

obserwację legalnie działających skrajnych ugrupowań, i analizę zachodzących w tych ugrupowaniach procesów (na podstawie wydawanych przez nie książek, periodyków, materiałów w internecie). W ten sposób, możliwe jest wykrycie dopiero powstającego ugrupowania terrorystycznego, a właściwie jego załączków. Należy jednak zwrócić uwagę, że takie działania mogą budzić opór organizacji broniących praw obywatelskich.

Wywiad techniczny obejmuje pozyskiwanie informacji wywiadowczych za pośrednictwem środków technicznych. Są to między innymi takie metody jak nasłuch łączności przeciwnika, podsłuch i podgląd pomieszczeń oraz osób, pozyskiwanie informacji przez rozpoznanie lotnicze i satelitarne, oraz włamania do systemów komputerowych. W działaniach przeciwterrorystycznych najbardziej przydatne jest stosowanie podsłuchu telefonicznego wobec podejrzanych osób, a także instalowanie mikrofonów i kamer (tzw. „pluskiew”) w pomieszczeniach i pojazdach używanych przez podejrzanych. Efektywne może być również włamywanie się do systemów komputerowych używanych przez terrorystów. Efektywność tych metod może jednak zostać poważnie osłabiona jeśli terroryści będą się zabezpieczać przed inwigilacją, stosując urządzenia do wykrywania podsłuchów (powszechnie dostępne na rynku) oraz stosować się do elementarnych zasad bezpieczeństwa łączności (np. szyfrowanie i kodowanie korespondencji, unikanie omawiania ważnych spraw przez telefon itp.). Rozpoznanie lotnicze i satelitarne jest raczej rzadko stosowane w działaniach przeciwterrorystycznych, jednak może być cennym dodatkiem jeśli działania obejmują śledzenie podejrzanych osób czy obiektów czy też monitorowanie wskazanych obszarów (np. obozów treningowych). Informacje uzyskane poprzez wywiad techniczny mogą mieć znaczenie zarówno strategiczne jak i taktyczne. W związku ze specyfiką działalności terrorystycznej, zakładającej działania w konspiracji, najbardziej efektywny jest jednak wywiad agenturalny.

Wywiad agenturalny opiera się na pozyskiwaniu informacji poprzez informatorów (agentów). Szczegółowe omówienie zagadnienia przekracza ramy niniejszej pracy, należy jedynie zaznaczyć podstawowe elementy tego typu działań. Werbunek agentów jest najskuteczniejszą metodą rozpoznawania grup terrorystycznych. Możliwe jest w ten sposób uzyskanie bardzo dobrego wglądu w procesy zachodzące w grupie terrorystycznej, zwłaszcza w procesy decyzyjne. Wywiad agenturalny może dostarczać informacji także wtedy gdy niemożliwe jest zastosowanie środków wywiadu technicznego (np. terroryści unikają używania środków technicznych do łączności). Istnieje jednak poważne niebezpieczeństwo

wprowadzenia organów wywiadu w błąd przez terrorystów, poprzez umiejętną grę podwójnymi agentami. Aby uniknąć tego typu zagrożeń, celowe jest wielokrotne sprawdzanie agentów, i kontrola jakości dostarczanych przez nich informacji - poprzez dążenie do uzyskania informacji na dany temat z wielu źródeł.

Kolejnym elementem działań przeciwterrorystycznych są działania defensywne (antyterrorystyczne). Działania te są nastawione na zapobieżenie atakowi terrorystycznemu poprzez uniemożliwienie jego przeprowadzenia oraz ograniczenie jego skutków. Działania te mogą być prowadzone w skali całego państwa (lub nawet kilku państw), w skali regionalnej (konkretnej części terytorium) oraz lokalnej (konkretnego miejsca). Charakter tych działań musi być skorelowany z ogólną polityką władz i warunkami lokalnymi, dlatego też należy liczyć się z ograniczeniami w tym zakresie. Na przykład najlepszym sposobem na uniknięcie zamachów w metrze było by jego zamknięcie, ale to doprowadziłoby do paraliżu komunikacyjnego.

Uniemożliwienie przeprowadzenia ataku możliwe jest zasadniczo w sytuacji odpowiednio wczesnego wykrycia zagrożenia. Powraca tu więc, wspomniana wyżej, konieczność posiadania dobrego wywiadu. Dzięki temu możliwe jest pozyskanie informacji o charakterze ogólnym (np. o możliwych sposobach ataku), jak i szczegółowych (o konkretnym zagrożeniu ze strony konkretnych osób). Im większa jest szczegółowość danych wywiadowczych, tym większe jest prawdopodobieństwo uniemożliwienia dokonania zamachu. Jednak szczegółowość tych danych maleje wraz ze wzrostem perspektywy czasowej, lub inaczej : im bliższy jest czas zamachu, tym dokładniejsze są informacje wywiadowcze. Zatem jeśli zagrożenie terrorystyczne jest jedynie zagrożeniem potencjalnym, to wszystkie cele i metody dokonania zamachu są potencjalne. W momencie wzrastającej greyczacji zagrożenia (od wykrycia danej grupy terrorystycznej aż do dokonania konkretnego zamachu) określone cele i sposoby zamachów stają się stopniowo bardziej prawdopodobne niż inne. Takie oceny możliwe są do sporządzenia na podstawie danych wywiadowczych, pochodzących z wszystkich możliwych źródeł informacji a dotyczących celów strategicznych i taktycznych oraz sił i środków danej organizacji terrorystycznej.

Dysponując takimi informacjami, możliwe jest zorganizowanie konkretnych działań antyterrorystycznych. Jak już wspomniano, mogą one zachodzić na wielu szczeblach : od narodowego po lokalny. Jednocześnie, działania te prowadzone są w dwóch formach : jako działania punktowe (ochrona konkretnych obiektów lub osób) jak i działania strefowe

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

(mające na celu uniemożliwienie działalności terrorystycznej na danym obszarze).

Podstawowymi środkami działań punktowych są środki fizyczne oraz techniczne.

Środki fizyczne są to po prostu odpowiednio przygotowane i wyposażone służby wartownicze lub ochronne. W przypadku obiektów wojskowych czy policyjnych oraz najważniejszych obiektów państwowych służby te są z reguły przeznaczonymi do tych zadań pododdziałami wojska lub policji, natomiast w przypadku obiektów cywilnych rolę tę spełniają cywilne podmioty gospodarcze (w przypadku Polski – koncesjonowane agencje ochrony). W przypadku stanu zwiększonego zagrożenia może się okazać potrzebne uzupełnienie wyżej wymienionych służb przez liczniejsze i lepiej wyposażone formacje państwowe. Formacjami tymi z reguły są siły policyjne, zazwyczaj ze składu tzw. pododdziałów zwartych (w przypadku Polski – Oddziały Prewencji Policji i Nieetatowe Pododdziały Prewencji). W przypadku użycia do tej roli sił wojskowych, najbardziej celowe jest użycie sił ze składu Żandarmerii Wojskowej lub specjalnie sformowanych w tym celu jednostek ochronnych (jak np. jednostki FAST w Korpusie Piechoty Morskiej USA). Możliwe jest też użycie sił lekkiej piechoty (po odpowiednim przeszkoleniu), natomiast niecelowe jest wykorzystanie sił ciężkich (pancernych bądź zmechanizowanych), gdyż ich wyposażenie ogranicza ich możliwości w tym zakresie zadań. Do wsparcia głównych sił ochronnych można także używać pododdziałów innych rodzajów wojsk, np. inżynieryjnych lub chemicznych. Tak więc mamy do czynienia z koniecznością tworzenia czasem nawet bardzo licznych grup operacyjnych, przy czym grupy te są tworzone na bazie kilku formacji państwowych, w tym czasem nawet kilku rodzajów wojsk.

Podstawowymi formami działań służb wartowniczych (ochronnych) są posterunki, warty, patrole i obserwacja. Celem tych działań jest przede wszystkim niedopuszczanie do wkroczenia na chroniony obiekt osób nieupoważnionych, a także nadzorowanie sytuacji na obiekcie i w jego bezpośrednim otoczeniu. W tym celu służby te wykrywają próby dokonania zamachu na dany obiekt (poprzez obserwację i środki techniczne), a w razie ataku prowadzą działania neutralizujące zagrożenie, lub – jeśli nie są w stanie zneutralizować zagrożenia – przechodzą do działań obronnych (np. izolując budynek zajęty przez terrorystów). Ponadto w razie ataku współdziałają także przy ratowaniu poszkodowanych. Środki techniczne stanowią istotne wsparcie dla środków fizycznych. Są to zarówno systemy obserwacyjne (kamery, czujniki, radary) oraz wykrywające niebezpieczne substancje i przedmioty (wykrywacze metalu, aparaty rentgenowskie do prześwietlania bagażu itp.). Specyficznym „środkiem technicznym” są psy – zarówno wartownicze czy patrolowe, jak i wyszkolone w wykrywaniu

bomb lub broni. Do tego dodać należy elementy fortyfikacyjne – wznoszenie przeszkód, zapór, itp. mających utrudnić lub uniemożliwić wtargnięcie terrorystów na dany obiekt.

Uzbrojenie używane w tego typu zadaniach obejmuje przede wszystkim broń strzelecką, zarówno krótką (pistolety), jak i długą (pistolety maszynowe, karabiny, karabinki, ręczne karabiny maszynowe). Istotną rolę może odgrywać broń wyborowa, umożliwiająca prowadzenie precyzyjnego ognia, a co za tym idzie – poważnie zmniejszająca ryzyko strat ubocznych. Inne rodzaje broni są rzadko stosowane, ale może zająć potrzeba ich użycia (np. rakiety przeciwlotnicze). Podobnie wozy bojowe lub śmigłowce – ich użycie jest celowe prawie wyłącznie gdy chroniony obiekt zajmuje duży obszar, i niezbędna jest duża szybkość reakcji. W ochronie obiektów położonych na brzegach mórz, rzek lub dużych jezior celowe może okazać się użycie łodzi, w tym również uzbrojonych. Właściwe zestawienie uzbrojenia sił ochronnych wiąże się z siłą ognia jaką rozporządzają potencjalni przeciwnicy, ponadto nie należy zapominać o kwestiach psychologicznych (np. w Polsce ludzie z bronią maszynową stojący przy transporterach opancerzonych się źle kojarzą). Generalnie, dobór uzbrojenia i wyposażenia musi być poprzedzony analizą zadania i uwarunkowań mu towarzyszących.

Specyficznym rodzajem działań punktowych są działania w ochronie osób. Specyfika ta polega głównie na tym, że chroniony „obiekt” jest ruchomy. Z reguły osoby te są przywódcami politycznymi, dowódcami sił wojskowych lub policyjnych itp., ale może zająć konieczność ochrony nawet dużych grup ludzi. Mogą to być np. członkowie korpusu dyplomatycznego w czasie ewakuacji z danego kraju, uchodźcy, itp. Wówczas stosuje się konwojowanie jako formę działań antyterrorystycznych. Ze składu sił ochronnych wydzielić należy grupę rozpoznawczą – rozpoznającą trasę przed właściwym konwojem, grupę bliskiej ochrony – pozostającą cały czas przy konwojowanych i grupę reagowania – mającą reagować na ewentualne ataki. Ten trójpodział jest aktualny przy każdym środku przemieszczania się – czy jest to transport samochodowy, pieszy czy np. kolejowy.

Na uwagę zasługują jeszcze dwie kwestie: pierwszą jest dowodzenie i łączność, drugą użycie jednostek specjalnych

Sprawne dowodzenie i łączność są istotnymi warunkami, wpływającymi na skuteczność działań sił ochronnych. Dzięki nim możliwe jest przekazywanie na bieżąco informacji o zagrożeniach, koordynacja działań poszczególnych komponentów sił ochronnych, zwłaszcza jeśli są one zbudowane z sił wydzielonych przez kilka formacji. Ponadto

dowodzenie musi być skupione w rękach jednego dowódcy (w polskich warunkach prawnych będzie to oficer Policji)

Użycie jednostek specjalnych w działaniach antyterrorystycznych jest ograniczone.

Ich rolą są działania zdecydowanie ofensywne, i w takiej roli powinny występować.

Komponenty ze składu jednostek specjalnych (zwłaszcza kontrterrorystycznych / uwalniania zakładników) mogą być włączane do grup operacyjnych tylko jako element kontruderzeniowy, przeznaczony do użycia tylko wtedy gdy pojawi się konkretne zagrożenie. Jego rolą może być likwidacja konkretnego zagrożenia (np. odbicie zakładników, eliminacja terrorysty) lub – jeśli jego siły będą niewystarczające – przygotowanie warunków do użycia większych sił.

Przedstawione wyżej zagadnienia są podstawowymi elementami punktowych działań antyterrorystycznych. Elementy te są wspólne dla całości tych działań, natomiast w zależności od sytuacji, szczegóły mogą znacząco się różnić. Inaczej będzie organizowana ochrona ewakuacji korpusu dyplomatycznego z kraju Trzeciego Świata, a inaczej ochrona dużych uroczystości religijnych w Polsce.

Działania strefowe prowadzone są w sposób odmienny od punktowych. Podstawową różnicą jest znacznie większy obszar działania. W znacznie większym stopniu prowadzone są działania czynne (patrolowe) niż bierne (posterunki, punkty kontrolne). Należy pamiętać, że w danej strefie działań będą znajdować się także poszczególne obiekty, które są przedmiotem działań punktowych. W związku z tym, siły prowadzące działania w strefie należy podzielić na trzy części : siły punktowe (na stałe przywiązane do pewnych konkretnych obiektów), siły mobilne (prowadzące działania patrolowe) oraz odwód (mający wspierać poprzednie dwie części). Siły punktowe zajmują się ochroną konkretnych obiektów. Takimi obiektami są :

- obiekty używane przez siły wojskowe i policyjne (siedziby dowództw, infrastruktura logistyczna, obiekty koszarowe)
- siedziby urzędów administracji państwowej
- obiekty infrastruktury energetycznej (elektrownie, stacje transformatorowe, linie przesyłowe)
- obiekty infrastruktury socjalno – bytowej (stacje uzdatniania wody, ciepłownie, sieć wodociągowa i ciepłownicza)
- obiekty infrastruktury transportowej (węzły drogowe i kolejowe, lotniska i porty, ropociągi, gazociągi)

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

- miejsca dużych zgromadzeń ludności (centra handlowe, szkoły, obiekty kultu religijnego, miejsca masowych wydarzeń kulturalnych, itp.)
- placówki dyplomatyczne i konsularne
- przejścia graniczne oraz sama linia graniczna
- ważne zakłady przemysłowe (rafinerie, zakłady przemysłu chemicznego itp.) oraz budowle hydrotechniczne
- sądy, areszty, więzienia (zwłaszcza te w których są przetrzymywani lub sądzeni terroryści).

Należy zwrócić uwagę, że duża część z wyżej wymienionych obiektów zajmuje rozległy obszar lub ma charakter liniowy (rurociągi, linie przesyłowe, linia graniczna itp.). Pociąga to za sobą konieczność odpowiedniego przygotowania sił ochronnych.

W działaniach strefowych, jak już wspomniano, podstawowym rodzajem działań są działania patrolowe. Mogą one być prowadzone w różny sposób, zależnie od warunków lokalnych. Celem tych działań jest przede wszystkim zdobywanie informacji, zarówno o przeciwniku, jak i o ogólnej sytuacji w patrolowanym obszarze, ale patrolowanie może też mieć na celu demonstrację siły. W sytuacji wykrycia terrorystów, patrol może podjąć działania ofensywne lub też jedynie przygotowywać warunki do wprowadzenia do akcji większych sił (np. prowadząc obserwację podejrzanego). Patrolowanie może być prowadzone w sposób jawny lub skryty, i być prowadzone w różny sposób : od patroli pieszych po lotnicze. Każdy z tych sposobów ma swoje wady i zalety, dlatego też ich wybór zależy od takich czynników jak :

- poziom zagrożenia stwarzanego przez terrorystów
- warunki naturalne (ukształtowanie terenu, klimat)
- gęstość zamieszkania, stopień urbanizacji oraz sieć dróg
- stosunek lokalnej ludności do sił przeciwterrorystycznych
- dostępność sił i środków możliwych do wykorzystania.

Na podstawie analizy wyżej wymienionych czynników, możliwe jest wypracowanie modelu działań odpowiedniego do danej sytuacji.

W działaniach patrolowych możliwe jest użycie różnorodnych sił. Jeśli możliwe jest użycie sił policyjnych, powinny one odgrywać podstawową rolę. Wiąże się to z tym, że siły policyjne są najlepiej przygotowane do działań patrolowych (jest to jedna z podstawowych metod działania policji), a także najlepiej znają teren działania. Jako wzmocnienie sił

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

policyjnych możliwe jest użycie sił lekkiej piechoty, obrony terytorialnej lub żandarmerii. Możliwe jest także wykorzystanie do działań patrolowych także żołnierzy innych rodzajów wojsk (np. artylerii czy wojsk pancernych), jeżeli nie ma potrzeby użycia tych rodzajów wojsk zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem (ale w tym momencie żołnierze ci muszą zostać odpowiednio przeszkoleni do wykonywania zadań patrolowych). Liczebność patrolu zależy od aktualnej sytuacji, ale z reguły waha się od sekcji (4 osoby) do plutonu (jeżeli zadaniem patrolu jest demonstracja siły). Uzbrojenie i wyposażenie również należy dostosować do potrzeb. Podstawową bronią są karabiny szturmowe oraz pistolety i pistolety maszynowe. W szczególnych sytuacjach potrzebne może się okazać wykorzystanie broni zespołowej (karabiny maszynowe, rzadziej granatniki). Wiąże się to z niewielką siłą ognia terrorystów, a także koniecznością unikania ubocznych skutków (strat wśród ludności cywilnej i jej mieniu). Z tych samych powodów bardzo ograniczone jest użycie granatów ręcznych. Z mniej typowych rodzajów uzbrojenia przydatne mogą się okazać strzelby gładkolufowe, szczególnie przydatne do walki na bardzo małym dystansie. Z uwagi na to, że działania przeciwterrorystyczne nie są działaniami wojennymi (zwłaszcza w sensie prawnym) można rozważyć użycie amunicji o podwyższonej skuteczności (zakazanej w działaniach wojennych).

Istotną rolę w działaniach patrolowych mogą odegrać siły specjalne. Ich podstawową rolą w tych działaniach jest skryte patrolowanie wyznaczonych obszarów, stosując zarówno typowe techniki stosowane w patrolach rozpoznawczych (np. podczas patrolowania kompleksów leśnych) jak i techniki niejawnych działań specjalnych (działając w ubraniach cywilnych, co jest szczególnie skuteczne w terenie zurbanizowanym).

Patrole lądowe mogą być prowadzone w sposób skryty, w ubraniach cywilnych i z ukrytą bronią i innym wyposażeniem. Umożliwia to nierzadko znacznie większe efekty, zwłaszcza z punktu widzenia zdobytych w ten sposób danych rozpoznawczych. Wymaga jednak odpowiednio przygotowanego personelu, a także odpowiedniego wyposażenia (pojazdy operacyjne, łatwa do ukrycia broń itp.) wobec czego działania te są domeną odpowiednich służb policyjnych i ewentualnie pododdziałów specjalnych.

W działaniach patrolowych ważne jest także lotnictwo. Statki powietrzne mogą być wykorzystywane zarówno do samodzielnego patrolowania, jak i do współpracy z siłami naziemnymi (na przykład jako środek transportu). Podstawową rolę odgrywają śmigłowce lekkie, ewentualnie średnie, oraz lekkie samoloty, zapewniające dogodne warunki do

obserwacji (dobra widoczność, mała prędkość). Dużą pomocą są też bezpilotowe statki powietrzne, zdolne do długotrwałego działania (nie limitowanego wytrzymałością załogi).

Kolejnym rodzajem działań prowadzonych w ramach działań strefowych są działania bierne. Są to przede wszystkim działania takie jak : blokady, punkty kontrolne, posterunki obserwacyjne. W tego typu działaniach mamy do czynienia z biernym działaniem sił przeciwterrorystycznych, oczekujących na aktywność terrorystów. Blokady (działania blokadowe) są to działania mające na celu zablokowanie dostępu terrorystom do określonego rejonu lub miejsca, którym może być np. stolica państwa, granica, itp. W ramach działań blokadowych stosuje się następujące środki :

- Blokada lądowych linii komunikacyjnych (drogowych, kolejowych, wodnych śródlądowych). W zależności od sytuacji uniemożliwia się korzystanie z tych linii w ogóle, wprowadza się ograniczenia, lub tylko poddaje się te linie ścisłej kontroli (z reguły poprzez punkty kontrolne w dogodnych punktach).
- Blokada morska danego akwenu.
- Blokada przestrzeni powietrznej. (zakaz lotów lub ich ograniczenie)

Działania te wymagają z reguły dużych sił, i to nie tylko ze składu sił policyjnych. W razie blokady morskiej lub przestrzeni powietrznej niezbędny jest udział sił Marynarki Wojennej (lotnictwo morskie, okręty wojenne) lub Sił Powietrznych (system obrony powietrznej, lotnictwo myśliwskie). W działaniach blokadowych na lądzie podstawowym narzędziem są stałe posterunki kontrolne rozmieszczone na liniach komunikacyjnych, a także w miejscach gdzie może dojść do prób przerwania blokady (np. brody na rzece). Pomiędzy tymi posterunkami można utrzymywać albo ciągłą linię blokady albo jedynie ją patrolować. Celowe jest wzniesienie na tej linii przeszkód, zapór lub płotów, wspartych systemem pozwalającym na wykrywanie naruszeń linii blokady (kamery, czujniki). Ponadto należy utrzymywać siły odwodowe, pozwalające na szybką reakcję na przerwanie blokady.

Punkty kontrolne – czyli miejsca kontroli pojazdów i osób - mogą występować zarówno jako element działań blokadowych, jak i działań innego rodzaju. Podstawową funkcją punktu kontrolnego jest wykrywanie przemieszczających się terrorystów oraz przedmiotów używanych do celów terrorystycznych (broń, materiały wybuchowe itp.). Punkty kontrolne mogą być stałe oraz ruchome, których lokalizacja jest często zmieniana. Pozwala to na zaskakiwanie terrorystów, próbujących uniknąć kontroli. Do ich obsadzenia można wykorzystać

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

podobne rodzaje sił, co do działań patrolowych, jednak celowe jest wzmacnianie ich przez przewodników z psami policyjnymi (do wykrywania broni i materiałów wybuchowych). Możliwe jest wzmacnianie punktów kontrolnych przez wozy bojowe, które służą zarówno do demonstracji siły, a także jako element wzmacniający punkt kontrolny (zarówno siłą ognia jak i pancerzem). Wozy bojowe mogą być także używane jako zamiast przeszkód inżynierskich, w celu blokowania ruchu pojazdów cywilnych. Ruchome punkty kontrolne mogą być także zakładane przez żołnierzy/funkcjonariuszy transportowanych śmigłowcami, co zapewnia dużą elastyczność wykorzystania sił.

Efektywność wszystkich wyżej wymienionych rodzajów działań zdecydowanie podnoszą różnorodne środki rozpoznania – zarówno agenturalnego, jak i technicznego. W związku z tym, należy uwzględnić ten czynnik w trakcie formowania sił przeznaczonych do działań strefowych.

Oprócz patroli, blokad i punktów kontrolnych, istotną rolę odgrywa ta część sił, której powierzono rolę odwodu. Realizują one następujące zadania :

- Wzmacnianie sił ochronnych, patrolowych i blokujących w sytuacjach zwiększonego zagrożenia.
- Natychmiastowe reagowanie w sytuacji wykrycia terrorystów przez siły ochronne lub dokonania zamachu terrorystycznego
- Wykonywanie, wspólnie z innymi siłami, zadań wymagających większej liczby ludzi, np. przeczesywanie terenu, obława.
- Współudział w działaniach ratowniczych po ataku terrorystycznym.

W sytuacji wykrycia terrorystów, siły odwodowe mogą – w zależności od sytuacji przejść do działań ofensywnych lub też kontynuować działania defensywne i przygotowywać warunki do wprowadzenia do działań innych sił, jeżeli sytuacja przekracza ich możliwości. W składzie sił odwodowych powinny znaleźć się :

- Pododdziały specjalne, przeznaczone do prowadzenia rozpoznania specjalnego, jak i jako komponent uderzeniowy.
- Siły główne (policyjne lub wojskowe). Ich zadaniem jest zarówno wspieranie działań sił specjalnych (np. izolowanie miejsca ich akcji), ale także cały szereg samodzielnych działań - przeczesywanie terenu, atakowanie pozycji terrorystów w sytuacji gdy nie wzięto zakładników, obławy itp. Ponadto to one są obciążone zadaniem wspierania sił patrolowych i ochronnych (np. wystawiając dodatkowe patrole czy

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

punkty kontrolne). Siły te mogą być w zależności od sytuacji – zarówno policyjnymi (oddziały zwarte) jak i wojskowymi (lekka piechota, wojska aeromobilne)

- Siły wsparcia - są to siły lotnicze (śmigłowce transportowe, rozpoznawcze i bojowe), pododdziały inżynieryjno – saperskie (rozminowywania – EOD), pododdziały medyczne i łączności.

Działania całości sił odwodowych muszą być koordynowane przez jeden organ dowodzenia. Jest to niezbędne dla efektywnego działania.

Podobna sytuacja zachodzi w przypadku całości sił przeciwterrorystycznych zaangażowanych w działania strefowe – niezależnie od ich składu, niezbędne jest powołanie jednego organu kierującego całością działań, zwłaszcza, że siły te będą pochodzić z kilku resortów, służb i rodzajów sił zbrojnych. W związku z tym muszą one posiadać umożliwiający wspólne działania system łączności i dowodzenia.

Oprócz działań antyterrorystycznych, drugim elementem działań przeciwterrorystycznych są działania kontrterrorystyczne. Mają one charakter ofensywny, podejmowany w reakcji na konkretne zagrożenie (atak terrorystyczny, wykrycie miejsca przebywania terrorystów). Mogą one mieć różnorodny charakter : od działań typowo policyjnych (aresztowanie, rewizja) po szeroko zakrojone działania wojskowe na wrogim terytorium. Możliwe jest dokonanie podziału działań kontrterrorystycznych właśnie na działania o charakterze policyjnym (mające na celu aresztowanie i postawienie sprawców przed sądem), jak i wojskowym (mające na celu raczej fizyczną eliminację terrorystów i wykorzystywanej przez nich infrastruktury). Podział ten ma związek z miejscem prowadzenia tych działań : działania policyjne prowadzone są na własnym terytorium, działania wojskowe na terytorium wrogim. Mylny może być natomiast podział dokonywany w oparciu o podmiot prowadzący działania, gdyż do działań typowo policyjnych mogą być użyte jednostki wojskowe, a siły policyjne mogą być zaangażowane w działania wojskowe. Wspólnym elementem pomiędzy działaniami policyjnymi a wojskowymi są natomiast operacje uwalniania zakładników, prowadzone w obu przypadkach w podobny sposób.

Operacje odbijania zakładników nabrały znaczenia od końca lat sześćdziesiątych XXw. , wraz z zastosowaniem przez terrorystów taktyki porywania samolotów. Konieczność odpowiedniego przygotowania się do tego rodzaju operacji uświadomiła tragedia w Monachium w 1972r, kiedy to doraźnie zebrana grupa policyjna próbowała odbić porwanych

izraelskich sportowców. Nieudana operacja zakończyła się śmiercią wszystkich zakładników. W rezultacie, wiosną 1973 roku utworzono w strukturach niemieckiej Straży Granicznej jednostkę specjalną GSG-9. W tym samym czasie, także w innych krajach zaczęto tworzyć tego typu jednostki, formując je od podstaw lub też w oparciu o dotychczas istniejące wojskowe jednostki specjalne.

Odbijanie zakładników jest szczególnym rodzajem działań specjalnych. Właśnie z powodu obecności zakładników, niemożliwy jest typowy szturm, np. piechoty, gdyż doprowadziłby on do zabicia i terrorystów i zakładników. Terrorysty dążą przy tym zarówno do uniknięcia kontrataku wojska lub policji, jak i do maksymalizacji efektu propagandowego. Dlatego też, sytuacja taka cechuje się oprócz skomplikowanej sytuacji taktycznej, także skomplikowaną sytuacją polityczną i propagandową. Czynniki polityczne są w takich sytuacjach decydujące, jeżeli chodzi o samą decyzję o użyciu siły względem terrorystów. Ze względu na grożące zakładnikom niebezpieczeństwo, należy jednak zawsze brać pod uwagę opcję siłową. Zasadniczo, przygotowuje się dwa plany szturmu: szturmu natychmiastowego (na wypadek gdyby np. terrorysty zaczęli zabijać zakładników) i szturmu z przygotowaniem (w dogodnym momencie, po dokładnym rozpoznaniu).

Podstawą skutecznej operacji jest dobre rozpoznanie. Dotyczy ono takich elementów jak:

- Sprawcy ataku terrorystycznego: motywy działania, cele strategiczne i taktyczne, dotychczas stosowana taktyka.
- Ogólna sytuacja społeczna i polityczna w rejonie ataku
- Obiekt ataku: położenie, drogi możliwego podejścia i ewakuacji, układ wnętrza, cechy szczególne.
- Zakładnicy: liczba, umiejscowienie, charakterystyka poszczególnych osób i grup.

Wyżej wymienione dane możliwe są do uzyskania na różne sposoby. Podstawowymi są środki techniczne (obserwacja, podsłuchy, nasłuch łączności), przesłuchiwanie osób które zbiegły lub zostały wypuszczone przez terrorystów, analiza dotychczas zebranych danych wywiadowczych. Cenne dane mogą być zebrane w trakcie negocjacji, zwłaszcza dane dotyczące cech osobowości i stanu psychicznego terrorystów.

Dane rozpoznawcze dotyczące sprawców muszą zawierać takie informacje jak: dane personalne, wygląd zewnętrzny, a także profile psychologiczne. Z punktu widzenia szturmu

istotne są także informacje dotyczące uzbrojenia i wyposażenia sprawców (np. czy posiadają kamizelki kuloodporne, noktowizory itp.). Dane odnośnie obiektu ataku muszą określać oprócz typowych danych jak rozkład pomieszczeń wewnątrz, czy rozmieszczenie drzwi i okien także takie informacje jak : grubość i materiał z którego wykonane są ściany czy też dokładna charakterystyka wnętrza obiektu (np. to czy w środku znajdują się materiały łatwopalne lub trujące, a jeśli tak to jakie i gdzie). Niezbędne są także informacje o zastosowanych przez terrorystów środkach obronnych (np. miny). Informacje dotyczące zakładników z kolei, mają pomóc w odróżnieniu ich od terrorystów w czasie ewakuacji po akcji.

Następnym elementem jest przygotowanie sił uderzeniowych. Jeżeli jest to możliwe, pododdział kontrterrorystyczny powinien odpowiednio przygotować się do odbicia zakładników. Polega to przede wszystkim na opracowaniu - w oparciu o dane rozpoznawcze - planu operacji, zakładającego różne warianty rozwoju sytuacji. W oparciu o plan należy odpowiednio zestawić uzbrojenie i wyposażenie grup szturmowych (np. jeśli terroryści mają tylko broń krótką, szturmujący mogą założyć lżejsze kamizelki kuloodporne). Następnie konieczny jest odpowiedni trening, pozwalający na sprawdzenie założeń planu w rzeczywistości (np. na samolocie identycznym jak porwany).

Jeśli zachodzi konieczność szturm natychmiastowego, wówczas nie przygotowuje się specjalnego planu (z braku czasu), lecz wykorzystuje się tzw. standardowe procedury operacyjne, wypracowane w trakcie rutynowych szkoleń przez jednostkę kontrterrorystyczną.

Szturm, niezależnie od jego charakteru, opiera się na pewnych niezmiennych zasadach. Pierwszą jest zaskoczenie przeciwnika (terrorystów), poprzez zarówno niespodziewany kierunek uderzenia, jego czas (np. w 1997r w Limie, w operacji odbijania zakładników z rezydencji japońskiego ambasadora grupa szturmowa uderzyła o godzinie 15.30 gdy większość terrorystów grała w piłkę nożną w sali balowej – terroryści spodziewali się szturm w nocy), jak i sposobem działania (w 1972r. w Tel-Awivie izraelscy komandosi podeszli do porwanego samolotu udając mechaników). Często jest także stosowanie działań pozornych, odwracających uwagę terrorystów.

Kolejną zasadą jest organizacja sił uderzeniowych. Z reguły dzielą się one na siły szturmowe (atakujące obiekt) i siły wsparcia (głównie snajperzy, pirotechnicy, medycy czy łącznościowcy). Siły szturmowe z reguły składają się z niewielkich grup (od 4 do 12), mających do wykonania konkretny fragment operacji. Na barkach członków tych grup spoczywa z reguły główna część operacji : zaatakowanie obiektu, eliminacja terrorystów i

ewakuacja zakładników. Ich liczebność musi być dobrana stosownie do liczby terrorystów. W razie potrzeby grupy te mogą być łączone lub dzielone. Osłonę sił szturmowych stanowią zespoły strzelców wyborowych, przeznaczone do prowadzenia wysoce precyzyjnego ognia do terrorystów, oraz dostarczające cennych danych rozpoznawczych. Do wsparcia mogą być także użyte inne zespoły (np. pirotechnicy do rozbrojenia ładunków wybuchowych, zespoły medyczne do ewakuacji rannych). Niezbędny jest także udział innych sił, policyjnych lub wojskowych które są niezbędne do odizolowania terenu operacji, tak aby zapobiec ucieczce terrorystów, jak i wejściu na ten obszar osób nieuprawnionych.

Kolejną kwestią jest wyszkolenie członków jednostek kontrterrorystycznych. Z uwagi na duży stopień trudności tego typu zadań, niezbędne jest nabycie przez nich specyficznych umiejętności, jak np. szybkie i zarazem precyzyjne strzelanie z różnych rodzajów broni, także w trudnych warunkach (słaba widoczność, terrorysta zasłaniający się zakładnikiem). Konieczny jest także duży stopień odporności psychicznej, pozwalający na podejmowanie szybkich decyzji w warunkach silnego stresu. Wyszkolenie personelu, jak i zgranie grup pochłania dużo czasu, jak i środków, dlatego też niezbędna jest odpowiednia selekcja kandydatów.

Oprócz wyszkolenia, istotne jest także właściwe wyposażenie i uzbrojenie. Jest ono często różne od stosowanego przez konwencjonalne siły wojskowe czy policyjne. Podstawowym uzbrojeniem grup szturmowych jest broń przeznaczona do walki na małych odległościach (poniżej 100m). Są to więc pistolety maszynowe (np. niemiecki Heckler und Koch MP5) i karabinki szturmowe (jak np. amerykański Colt M4A1 RIS – skrócona wersja karabinu M16). Broń ta z reguły wyposażona jest w specjalne akcesoria jak np. oświetlenie taktyczne (specjalne latarki, służące do oświetlania i wskazywania celu), różnorodne celowniki. Często jest ona dodatkowo modyfikowana przez użytkowników, dla pełnego spełnienia konkretnych wymagań (pomocne są w tym różne systemy montażu akcesoriów, jak szyny standardu M1913). Dla zapewnienia skrytego podejścia grup szturmowych do celu akcji często stosowana jest broń wytłumiona (np. niemiecki pistolet maszynowy MP5SD, czy rosyjski karabinek „Wał”). Specyficzną rolę grają strzelby gładkolufowe kal. 12 – służą do przestrzeliwania zamków i zawiasów w drzwiach szturmowanych pomieszczeń. Szerzej niż w zwykłych oddziałach wojskowych stosuje się także broń krótką, zarówno jako broń zapasową, ale także jako główne uzbrojenie (w czasie akcji prowadzonych w ubraniach cywilnych). W tym celu stosuje się także kompaktowe pistolety maszynowe, jak np. H&K

MP5K. Rzadko stosuje się natomiast pełnowymiarowe karabiny, jako broń zbyt nieporęczną do walki w pomieszczeniach, jak i inną broń jak karabiny maszynowe czy granatniki, jako, że nie zapewniają one odpowiedniej celności ognia. Z tych samych powodów nie używa się granatów odłamkowych, a jedynie zawierające gaz łzawiący i granaty hukowo – błyskowe, mające działanie obezwładniające. Do tego należy dodać całą gamę innych „narzędzi pracy” komandosów, jak tarcze balistyczne, specjalne ładunki wybuchowe (do forsowania drzwi i wybijania przejść w ścianach), specjalne hełmy i kamizelki kuloodporne.

Broń wyborowa obejmuje zarówno „klasyczną” broń wyborową (karabiny powtarzalne i samopowtarzalne kalibru 7,62mm), jak i broń wytłumioną (np. rosyjski karabinek „Wintorez” kal. 9mm), oraz broń wielkokalibrową (kalibru od 8,6mm do 14,5mm), stosowaną do strzelania na bardzo duże odległości.

Jeżeli chodzi o samą taktykę operacji odbijania zakładników to należy zauważyć, że jest to temat dość trudny z dwóch powodów : po pierwsze jest to niezwykle zróżnicowane zagadnienie, a po drugie – wiele danych na ten temat jest niejawnych. Łatwiej jest wskazać cechy tej taktyki opierając się na bardziej konkretnych przykładach, i po podziale na rodzaje obiektów, które są szturmowane.

W przypadku obiektów stałych (nieruchomych - budynki, pociągi, autobusy, samoloty) zakłada się atak równoczesny z wielu kierunków, prowadzony w sposób pozwalający na zaskoczenie terrorystów. Atak może rozpocząć się z uprzednio zajętych pozycji (np. w pobliżu wejść) jak i nastąpić po szybkim zbliżeniu się do obiektu (desant ze śmigłowców, podjechanie samochodami). Ta druga metoda jest użyteczna zwłaszcza, gdy w nie ma możliwości zajęcia skrycie pozycji w pobliżu celu. Następnie, w celu wkroczenia do wnętrza – forsuje się drzwi i/lub okna (lub wybija otwory w ścianach). W tej fazie nierzadko do pomieszczeń wrzuca się gaz lub granaty hukowo – błyskowe aby obezwładnić terrorystów. Następnym etapem jest eliminacja terrorystów, przejęcie kontroli nad obiektem (dokładne sprawdzenie wszystkich pomieszczeń) i ewakuacja zakładników (przy jednoczesnym sprawdzaniu czy wśród zakładników nie próbują się ukryć terroryści). Nieco inaczej wygląda szturmowanie obiektów ruchomych – należy je zmusić do zatrzymania (lub wylądowania – samolot). Ataki na obiekty wodne (statki, platformy) prowadzi się również z kilku kierunków – z reguły spod wody (płetwonurkowie) i ze śmigłowców. W każdej sytuacji wykorzystuje się efekt zaskoczenia, np. próbuje się uśpić czujność terrorystów pozornym spełnianiem ich żądań itp.

Nie mniej ważną od sił specjalnych rolę grają siły wsparcia. Są to z reguły pododdziały i oddziały wojska i policji, a także siły ratownicze. Rolą sił wsparcia jest zapewnienie warunków do skutecznej akcji sił specjalnych, oraz ich wszechstronne wsparcie. Dotyczy to takich zagadnień jak izolacja rejonu operacji (o czym wspomniano wyżej), a także takie zagadnienia jak pomoc w ewakuacji osób z rejonu operacji (zarówno przed akcją – np. mieszkańcy okolicznych budynków jak i po – ewakuacja zakładników), wsparcie ratowania poszkodowanych – ewakuacja medyczna wszystkich ofiar, gaszenie pożarów, neutralizacja substancji niebezpiecznych. W praktyce oznacza to, że sztab kryzysowy musi opracować listę możliwych scenariuszy wydarzeń i mieć przygotowane siły, które będą w stanie opanować kryzys (np. jeśli terroryści zajęli zakład chemiczny – na miejscu muszą być odpowiednie siły ratownictwa chemicznego). W polskich warunkach będą to siły Policji, Straży Pożarnej i Pogotowia Ratunkowego.

Specyficzną sytuacją jest odbijanie zakładników na terytorium wrogim. Wówczas należy liczyć się ze znacznie większym wzrostem zagrożenia. Operacja taka poszerza się wówczas o dwa ważne aspekty – insercję (wprowadzenie sił na dany obszar) i ekstrakcję (ewakuację sił własnych, zakładników i jeńców). Należy dysponować odpowiednimi środkami przerzutu, a także siłami które zapewnią osłonę sił kontrterrorystycznych. Powinny być to lekkie siły aeromobilne, wsparte przez lotnictwo. Niezbędny jest także udział pododdziałów dalekiego rozpoznania, pozwalających na rozpoznawcze przygotowanie operacji. Niemożliwy jest także udział cywilnych sił ratowniczych, w związku z czym należy posiadać niezbędne siły do ewakuacji medycznej i działań poszukiwawczo – ratowniczych. Należy także przeprowadzić dodatkowe uderzenia, które odwrócą uwagę przeciwnika i utrudnią mu kontratak. Wszystkie te aspekty powodują, że operacje odbijania zakładników na wrogim terytorium są znacznie bardziej skomplikowane niż tego typu działania na terytorium własnym.

Następną kwestią jest dowodzenie operacją odbijania zakładników. W związku ze stopniem skomplikowania tego typu działań, i koniecznością udziału w nich wielu jednostek ze składu różnych formacji, niezbędne jest powołanie nadrzędnego organu jakim jest sztab kryzysowy. Zasiadają w nim zarówno przedstawiciele poszczególnych służb zaangażowanych w działania kontrterrorystyczne, jak i reprezentanci politycznych ośrodków decyzyjnych (administracji rządowej). Niezbędne jest także zapewnienie dobrej współpracy z mediami.

Wszystkie te czynniki warunkują powodzenie operacji odbijania zakładników.

Kolejnym rodzajem działań kontrterrorystycznych są działania typu policyjnego. Jak już wspomniano, są one ukierunkowane na aresztowanie sprawców i postawienie ich przed sądem, podobnie jak sprawców innych przestępstw.

U podstaw tego typu działań leży więc postrzeganie terroryzmu jako formy działalności przestępczej, która powinna być traktowana podobnie jak inne rodzaje przestępczości, a jego zwalczaniem powinny się zająć przede wszystkim działania służby policyjne. Takie podejście do zwalczania terroryzmu było szczególnie widoczne w Europie Zachodniej w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, po części dlatego, że terroryzm stanowił w dużej mierze wewnętrzny problem zaatakowanych państw, a po części dlatego, że państwa sponsorujące wówczas terroryzm były chronione popierane przez ZSRR, co utrudniało lub wręcz uniemożliwiało użycie wobec nich sił zbrojnych.

Działania policyjne w stosunku do terrorystów wyglądają podobnie, jak w przypadku innych kategorii przestępstw. Opierają się one na kilku podstawowych elementach : analizie zdarzenia, analizie dowodów rzeczowych, zeznaniach świadków. Działania te są prowadzone z reguły przez policję we współpracy ze służbami specjalnymi.

Analiza zdarzenia jest punktem wyjścia do całości działań. Sposób przeprowadzenia zamachu, zaatakowany cel, oraz inne czynniki (np. miejsce i czas) pozwalają określić – na podstawie ogólnej wiedzy o zjawisku terroryzmu i dotychczasowych działaniach terrorystów – prawdopodobnych sprawców zamachu (oświadczenia publikowane przez terrorystów nie zawsze są w tym pomocne, gdyż oprócz rzeczywistych sprawców do autorstwa przyznają się często także inne, mało znane grupy lub pojedyncze osoby). Pozwala to na przyjęcie roboczej hipotezy (hipotez) co do tożsamości sprawców. Kolejnymi działaniami są analiza dowodów rzeczowych (ślady pozostawione przez sprawców, pozostałości bomby, analiza wystrzelonych pocisków, badania mikrośladów itp.). Pozwalają one na uzyskanie informacji zarówno o sprawcach (daktyloskopia, badania DNA), jak i pochodzeniu użytej przez nich broni, materiałów wybuchowych czy pojazdów. Informacje te, odpowiednio wykorzystane (np. porównane z danymi zgromadzonymi wcześniej) mogą doprowadzić do wskazania konkretnych osób. Przykładem jest dochodzenie FBI i służb brytyjskich po zamachu na samolot PanAm w 1988r. – analiza mikroprocesora stanowiącego część zapalnika pozwoliła na powiązanie zamachu z libijskim wywiadem (mikroprocesor z tej samej serii został użyty nieco wcześniej w innym zamachu przygotowanym przez Libię) po czym ustalono nazwiska osób odpowiedzialnych za umieszczenie bomby w samolocie. Podobnie, gdy terroryści używają

broni palnej, możliwe jest ustalenie czy broń użyta w zamachu była już używana, i czy broń znaleziona przy podejrzanym to broń z której padły strzały (zatem możliwe jest już powiązanie ofiary z narzędziem zbrodni i konkretną osobą).

Z podobną sytuacją mamy do czynienia w przypadku zeznań świadków. W tym przypadku analizuje się jednak to co mówią ludzie, będący świadkami (dotyczy to także ofiar) zamachu terrorystycznego. Zeznania świadków mogą dotyczyć zarówno wyglądu zewnętrznego terrorystów, sposobu ich zachowania się (istotne są np. dane dotyczące sposobu w jaki terroryści zwracają się do siebie – język, specyficzne wyrażenia), a także kierunku przemieszczania się (ucieczki). Zeznania świadków mają także poważne znaczenie procesowe, pozwalając na uzyskanie wyroków skazujących.

Kolejnym elementem działań policyjnych są działania o charakterze rozpoznawczym, interwencyjnym i pościgowym, których celem jest ustalenie miejsca pobytu terrorystów a następnie ich zatrzymanie.

Działania rozpoznawcze prowadzi się w sposób bardzo podobny do działań wywiadowczych (a więc przy pomocy środków wywiadu agenturalnego, jak i technicznego) a także w sposób zbliżony do antyterrorystycznych działań strefowych (a więc przy pomocy patroli i punktów kontrolnych), przy czym ich celem nie jest wykrycie zagrożenia, lecz wykrycie miejsca pobytu sprawców ataku terrorystycznego. W działaniach tych biorą udział zarówno służby specjalne, jak i policyjne (zwłaszcza wydziały prewencji, kryminalne i wywiadowcze). Niezbędne jest także zwracanie szczególnej uwagi na przejścia graniczne i węzły komunikacyjne, jako prawdopodobne drogi ucieczki. Jeśli rysopis poszukiwanych osób jest znany służbom policyjnym, celowe jest jego rozpowszechnienie w środkach masowego przekazu.

Po ustaleniu miejsca pobytu terrorystów podejmowana jest interwencja mająca na celu zatrzymanie terrorystów. Interwencja może też przybrać formę pościgu, jeśli terroryści próbują zbiec.

Działania interwencyjne są to działania mające na celu zatrzymanie terrorystów, których miejsce pobytu jest znane. Mogą przybierać bardzo różne formy. Z uwagi na szczególne zagrożenie jakie stwarzają terroryści (poprzez swoją determinację, posiadanie broni itp) i konieczność uniknięcia zagrożenia dla osób postronnych. Z tego powodu są one podobne do operacji uwalniania zakładników, z tą różnicą, że w tym przypadku zakładnicy są nieobecni i należy „tylko” zatrzymać terrorystów. Podobnie jak w przypadku sytuacji z

zakładnikami, niezbędne są dokładne informacje o terrorystach, ich uzbrojeniu i wyposażeniu oraz miejscu ich pobytu. Ich zatrzymanie z reguły powierza się wyspecjalizowanym jednostkom, takim jak np. (w przypadku Polski) Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne Policji, czy też grupy „realizacyjne”. Działanie tych sił podlega zasadom podobnym jak w przypadku odbijania zakładników, stosuje się także podobne techniki i taktykę. Czas i miejsce interwencji muszą być tak dobrane aby stwarzały jak najmniejsze zagrożenie dla osób postronnych, korzystne warunki do wprowadzenia do działań sił policyjnych, oraz umożliwiały uzyskanie zaskoczenia. Dalszy ciąg działań zależy już od konkretnej sytuacji, i dlatego też zagadnienie to jest na tyle obszerne, że jego dokładne omówienie przekraczało by rozmiar niniejszej publikacji. Można natomiast wskazać na kilka elementów wspólnych dla całości.

Po pierwsze, działania te charakteryzują się wykorzystaniem czynnika zaskoczenia, aby uniemożliwić terrorystom stawienie oporu lub też ucieczkę (poprzez miejsce, czas lub sposób który zaskoczy poszukiwanych). Po drugie muszą być prowadzone w taki sposób aby nie dopuścić do ucieczki przestępców (a więc niezbędne jest zablokowanie dróg ucieczki). Po trzecie należy uniknąć ryzyka pojawienia się zagrożenia dla osób postronnych, a zwłaszcza wzięcia zakładników (dlatego np. jeśli konieczne jest zatrzymanie terrorystów w miejscu publicznym, czasami używa się funkcjonariuszy po cywilnemu). Broń i inny sprzęt używany w tych działaniach nie odbiega od stosowanych w operacjach odbijania zakładników, podobnie taktyka.

Kolejnym elementem działań kontrterrorystycznych, o czym się często zapomina jest proces terrorystów, ich skazanie i wykonanie wyroku. Niezbędne jest w związku z tym zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa zarówno w sądach, jak i aresztach i zakładach karnych. Celowe jest przeznaczenie do tych celów specjalnych obiektów zarówno sądowych jak i penitencjarnych, które uniemożliwią ucieczkę terrorystów. Należy przy tym brać pod uwagę rozmaite scenariusze: od próby odbicia osadzonych, po próbę ucieczki i wszczęcie przez osadzonych buntu. Oznacza to konieczność obsadzenia miejsc w których przetrzymywani są terroryści odpowiednio przygotowanym i wyposażonym personelem, a także przygotowania odpowiednich procedur postępowania na wypadek sytuacji kryzysowej.

Działania o charakterze wojskowym, prowadzone są z reguły przez siły zbrojne lub służby specjalne. Ich celem jest zniszczenie struktur terrorystycznych zarówno poprzez eliminowanie terrorystów, jak i poprzez niszczenie ich infrastruktury. Prowadzone są one wtedy, gdy metody typowo policyjne nie są skuteczne albo też nie można ich wykorzystać

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

(np. terroryści są popierani przez państwo, które udziela im schronienia). W związku z tym, są one znacznie bardziej wrażliwe na uwarunkowania polityczne od działań policyjnych.

Operacje te mogą przybierać różne formy : od niejawnej operacji małej grupy specjalnej po szeroko zakrojone działania ofensywne, zbliżone do konwencjonalnych działań wojennych.

Kształt działań zależy od takich czynników jak : zagrożenie ze strony terrorystów, ich potencjał obronny (siła żywa, uzbrojenie), możliwości sił własnych, uwarunkowania geograficzne (ukształtowanie terenu, klimat) i polityczne (zarówno międzynarodowe jak i wewnętrzne). Istotne dla ich skutecznego przeprowadzenia są także : odpowiednie zabezpieczenie rozpoznawcze, zaskoczenie, szybkie i agresywne działanie a także właściwe planowanie, zestawienie sił i ich wyszkolenie do realizacji danego zadania.

Zabezpieczenie rozpoznawcze obejmuje dostarczenie siłom zaangażowanym w działania przeciwterrorystyczne jak najdokładniejszych, terminowych i zgodnych z potrzebami odbiorców informacji dotyczących celu działań i jego otoczenia. Powinno wykorzystywać wszystkie dostępne źródła informacji, przy czym należy zwrócić uwagę na koordynację działań organów rozpoznawczych i komponentu bojowego (szczególnie dotyczy to określenia potrzeb odbiorców).

Z zabezpieczeniem rozpoznawczym wiąże się możliwość uzyskania zaskoczenia przeciwnika. Pozwala to na wykonanie zadania w sposób zapewniający maksymalizację korzyści przy minimalizacji strat. Z powyższym czynnikiem wiąże się także sposób wykonania zadania : szybkość i agresywność pozwalają na uniknięcie lub minimalizację przeciwdziałania nieprzyjaciela. Ostatnim elementem jest właściwe planowanie, a w oparciu o założony plan – zestawienie komponentu wykonawczego i jego właściwe przygotowanie do wykonania danego zadania.

Jak wspomniano, działania przeciwterrorystyczne mogą być prowadzone w różny sposób. Mają one charakter zbliżony do operacji specjalnej (bardzo często są to po prostu operacje specjalne), natomiast odbiegają od działań ogólnowojskowych.

Pierwszym rodzajem wojskowych działań przeciwterrorystycznych są niejawne operacje specjalne. „Niejawność” oznacza tu fakt ukrywania tożsamości i przynależności państwowej osób prowadzących te działania, a czasem nawet sam fakt ich prowadzenia. Do działań tych używa się z reguły personelu jednostek specjalnych sił zbrojnych lub służb specjalnych. Czasami, państwa wolą do takich działań używać członków innych, popieranych przez dane państwo organizacji terrorystycznych lub zwykłych najemników. Celem tych

operacji jest pojmanie lub likwidacja sprawców aktów terrorystycznych na terytorium państwa obcego lub państwa trzeciego. Typowe metody działań są zbliżone do stosowanych w działaniach terrorystycznych : zamachy bombowe, zasadzki, zamachy z użyciem broni palnej. Działania są prowadzone bez mundurów i innych oznak przynależności państwowej (istotne z prawnego punktu widzenia), nierzadko w sposób upozorowany na działanie innych podmiotów, lub w ogóle na zdarzenie przypadkowe (wypadek, awarię techniczną) aby utrudnić dotarcie do sprawców. Działania te są sprzeczne z prawem międzynarodowym, co ma daleko idące konsekwencje (np. utrata statusu kombatanta). Działalność taka jest de facto terroryzmem państwowym, co może mieć daleko idące negatywne skutki dla państwa stosującego takie metody (zwłaszcza jeśli jego rola zostanie ujawniona). Po stronie korzyści jest między innymi niski koszt takich działań (w porównaniu z innymi opcjami) i możliwość uniknięcia konsekwencji politycznych wiążących się z otwartym użyciem siły (np. rozpoczęcie otwartej wojny z innym państwem). Przykładami tego typu działań są działania izraelskiego wywiadu po zamachu w Monachium w latach 1972 – 1973 („polowanie” na członków organizacji „Czarny Wrzesień”), czy też zabicie w zamachu bombowym , byłego prezydenta Czechenii przez rosyjskich agentów (Katar 2003r).

Kolejnym rodzajem działań są jawne operacje specjalne. Jawność operacji tego typu polega na nieukrywaniu przynależności państwowej sił prowadzących te działania. Charakteryzują się one z reguły większym rozmachem, większą ilością ludzi, większą siłą ognia możliwą do użycia – wobec jawności działań można sobie na takie luksusy pozwolić. Mają one na ogół charakter operacji rajdowych (akcji bezpośrednich), ukierunkowanych na pojmanie lub likwidację terrorystów lub/i zniszczenie ich baz i ośrodków szkoleniowych. Działania te prowadzone są podobnie jak inne tego typu operacje specjalne. Po zebraniu danych rozpoznawczych na temat celu działań, następuje szybkie uderzenie sił głównych na obiekt ataku, przy wsparciu sił osłony, a po wykonaniu zadania następuje ewakuacja. Działania te cechują się dużym stopniem skomplikowania (mogą dotyczyć np. kilku celów jednocześnie), a zaangażowane w ich prowadzenie siły pochodzą często z kilku rodzajów wojsk lub sił zbrojnych. Najczęściej ich wykonawcami są jednostki specjalne (dywersyjno – rozpoznawcze) współpracujące z wojskami aeromobilnymi, lekką piechotą, piechotą morską , lotnictwem wojskowym i marynarką wojenną. Istotna jest także współpraca z wywiadem. Działania takie rozpoczynają się z reguły od dokładnego rozpoznania (w tym przez grupy rozpoznawcze) celu operacji a także jego otoczenia. Następnie w wybranych miejscach

następuje wprowadzenie do działań (insercja) sił głównych. Może ona nastąpić – w zależności od sytuacji – drogą lotniczą (desant spadochronowy, śmigłowcowy, lądowanie samolotów na zabezpieczonym lądowisku) lub morską a także lądową (np. skryte przeniknięcie na terytorium wroga). Spotyka się także kombinacje tych metod (np. desant pontonów ze śmigłowców, a po lądowaniu – skryty przemarsz do celu). Następną fazą jest atak, prowadzony zgodnie z przyjętymi wcześniej planem i procedurami, przy czym oprócz sił głównych, w razie potrzeby wykorzystuje się siły wsparcia (lotnictwo, artyleria okrętowa, itp.). Rolą tych sił jest zarówno wsparcie ogniowe sił uderzeniowych w atakowaniu celu głównego, jak i osłona tych sił i izolacja miejsca operacji (np. opóźnianie bądź niszczenie odwodów). W tym celu stosuje się też naziemne siły osłonowe, z reguły przerzucane na miejsce akcji wraz z siłami uderzeniowymi, a mające zapewnić im osłonę i ubezpieczenie na lądzie. Mogą także prowadzić działania opóźniające i mylące w stosunku do przeciwnika. Ostatnim elementem operacji jest ewakuacja sił uderzeniowych i osłony, dokonywana w podobny sposób jak ich insercja (za wyjątkiem desantu spadochronowego). Istotnym elementem jest tu zabezpieczenie ewakuacji rannych i jeńców, a także działania poszukiwawczo – ratownicze (np. w razie zestrzelenia samolotu lub śmigłowca). Operacje takie są w związku z tym skomplikowane, trudne do przeprowadzenia, i angażujące znaczną ilość sił i środków.

Kolejnym rodzajem działań są działania sił konwencjonalnych, takich jak np. lotnictwo wojskowe czy siły pancerno – zmechanizowane wojsk lądowych. Prowadzone są one w sposób zbliżony do ich tradycyjnych działań (w typowym konflikcie zbrojnym), ale z większym naciskiem na współpracę z siłami specjalnymi. Działania takie mogą przybrać np. formę uderzeń lotniczych na miejsca przebywania terrorystów, lub klasycznej operacji ofensywnej wojsk lądowych zmierzającej do przejęcia kontroli nad terytorium wykorzystywanym przez terrorystów (taka możliwość zachodzi głównie gdy terroryści są silnie wspierani przez państwo obce lub wykorzystują „państwo upadłe”). Użycie sił specjalnych w takich sytuacjach ma na celu głównie zabezpieczenie rozpoznawcze sił głównych (rozpoznanie terenu, celów, wskazywanie celów dla lotnictwa), oraz ograniczone operacje rajdowe (we współpracy z siłami lekkimi), mające na celu uchwycenie ważnych obiektów (obozy treningowe, składy broni, stanowiska dowodzenia) i utrzymanie ich aż do przybycia sił głównych.

Generalnie, wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne są bardzo zróżnicowanym zagadnieniem. Powyższa praca ma jedynie charakter zarysu zagadnienia.

Wojskowe i policyjne działania przeciwterrorystyczne

Michał Piekarski

Artykuł po raz pierwszy został opublikowany na stronach Dolnośląskiego Ośrodka Studiów Strategicznych w roku 2004

Bibliografia : z uwagi na rozległość tematu i jego specyfikę, w pracy tej nie pojawiają się odniesienia do kompletnych publikacji, a jedynie do czasopism i stron internetowych zawierających informacje dotyczące tego tematu.

Czasopisma : Militarny Magazyn Specjalny „Komandos”
„Raport – wojsko, technika, obronność”
„Żołnierz Polski”

Internet :

www.specialoperations.com   www.greendevils.pl

www.isayeret.com   www.globalsecurity.com

www.specwarnet.com

www.hkpro.com

www.rand.org